

Cap de lup gigantic de 32.000 de ani, descoperit în Siberia

Un cap de lup de dimensiuni uriașe, cu o vechime de 32.000 de ani, având creierul și dinții în stare bună de conservare, a fost descoperit în Siberia, a informat Academia de Științe locală, citată de APE.

Capul, acoperit cu o blană asemănătoare cu cea a unui mamut, a fost găsit de un locuitor, vara trecută, în gheața perenă de la marginea unui râu din Iacuția (Siberia Orientală). Prezentată la Academia de Științe din Iacuția, descoperirea a fost studiată de paleontologii ruși și japonezi care au stabilit că este vorba despre un cap de lup din Pleistocen (*Canis dirus*), cu o vechime de 32.000 de ani.

Dimensiunea capului, cu lungimea de 41,5 centimetri, este echivalentă cu jumătate din corpul unui lup din prezent, care măsoară între 66 și 86 centimetri, se indică în același comunicat. "Acest fapt ne-a permis să conchidem că lupul din Pleistocen era gigantic", precizează cercetătorii.

Capul are "creierul intact și toți dinții conservați", continuă comunicatul, descriind descoperirea drept "senzațională".

S-au împlinit 265 de ani de la nașterea lui Gheorghe Șincai

Gheorghe Șincai s-a născut la 28 februarie 1754 la Samșud și a murit la 2 noiembrie 1816 la Șinca. Se trage dintr-o familie de nobili săraci din Șinca Veche, regiunea Făgăraș. Începe învățătura de carte la Săbed (1761) și apoi la Samșud. Este trimis apoi mai departe la Mureș Odorhei (1766) și peste doi ani, continuă studiile la Cluj (1768). Terminând studiile, se stabilește la Blaj (1774) și se călugărește. În acest centru de cultură predă, scurtă vreme, retorica și poezia.

Opera complexă a lui Șincai poartă semnul unui mare învățat și gânditor, unui reprezentant strălucit al Școlii Ardelene și iluminismului românesc. Sub acest raport, el s-a dovedit un istoric și literat de mare valoare, un pedagog de frunte al învățământului românesc.

PAGINA 7

Sfintirea holdelor și a spicelor de grâu, o datină frumoasă legată de Rusalii

PAGINA 5

În 1914, doar jumătate din locuitorii Plășii Satu Mare erau știutori de carte

PAGINA 3

Satu Mare la 1900

● Trenul de persoane spre Viile Satu Mare transporta și bălegar, dar fumatul era interzis

● Ne maghiarizăm
● Reglementarea vânzării articolelor industriale

● Călugărițe noi

PAGINA 2

Ministerul Culturii așteaptă o nouă ofertă pentru "Cumințenia Pământului"

Ministrul Culturii, Valer-Daniel Breaz, a declarat joi că încă așteaptă o ofertă scrisă din partea proprietarilor sculpturii "Cumințenia Pământului", de Constantin Brâncuși, și că prețul real al opere de artă este mai mare decât cel de 11 milioane de euro vehiculat anterior, potrivit Mediafax. Totodată acesta a anunțat că Ministerul Culturii este "într-o procedură continuă de rambursare a banilor care au fost strânși" din donații pentru achiziționarea sculpturii.

Guvernul României a adoptat pe 7 decembrie 2018 o Ordonanță de urgență privind prelungirea termenelor de restituire a donațiilor până pe 31 decembrie 2019.

Creierul mai funcționează și după moarte

Oamenii conștientizează că au murit imediat după acest eveniment nefERICIT deoarece creierul lor încă lucrează pentru a-i face să perceapă tot ce se întâmplă în jur, este afirmația unui medic specialist în resuscitare care realizează o cercetare în acest sens. Sam Parnia, pneumolog britanic specializat în reanimare și terapie intensivă, sugerează că activitatea cerebrală continuă după ce inima se oprește și corpul nu se mai mișcă. Acest lucru înseamnă că ești „blocat” în propriul corp deoarece creierul încă funcționează, deși pentru scurt timp, relatează Fox News.

Ecosexualitatea sau sexul cu... Pământul (la propriu)

PAGINA 4

Copiii au nevoie să învețe toleranța la stres

PAGINA 6

SATU MARE LA 1900

Orașul a înființat cu mari cheltuieli Grădina Kossuth pentru care multe orașe sunt invidioase pe noi. Această grădină a fost foarte mult frecventată la început, dar iată că deodată ea a devenit pustie.

Pentru rezolvarea litigiilor de muncă

Consiliul orașenesc a numit pe comandantul poliției dr. Korbay Károly și pe notarul consiliului Tankóczy Gyula pentru judecarea litigiilor de muncă dintre agajați și angajatori.

În vederea recensământului

Ca un act premergător recensământului populației care va avea loc între 1-10 ianuarie 1901, ministrul comerțului a admis ca recenzorii să primească o diurnă de 3, 4, 5 sau 6 coroane. Noi apreciem măsura ministrului pentru că până acum la Satu Mare consiliul a pretins această muncă grea fără remunerație.

Subvenție pentru un tinichigiu

Tinichigiul Véber János din orașul nostru va pleca în data de 6 august la Expoziția mondială din Paris cu o subvenție de stat de 400 de coroane. Această alegere este într-adevăr pe merit, pentru că concetățeanul nostru este cunoscut nu doar în oraș ca fiind un meseriaș de excepție, dar sunt cunoscute și în locuri superioare invențiile lui prin brevetele sale privind legăturile la vagoanele feroviare și de filtrare a apei potabile. Un astfel de meseriaș merită pe deplin interesul public și va putea fi de folos atât orașului nostru cât și țării prin experiența dobândită la expoziție.

Călugărite noi

În mănăstirea locală, după un exercițiu sufletesc de mai multe zile și după liturghia săvârșită joi la ora opt, 32 de fete înfloritoare au îmbrăcat costumele de călugărite, iar alte 44 au rostit jurământul că renunțând la plăcerile și la toate vanitățile lumesti își vor dedica viața întreagă învățământului și îngrijirii bolnavilor. Cele care s-au îmbrăcat în costume de călugărite sunt: Máthé Etelka (Czella), Rubleczky Erzsébet (Aniceta), Harmath Jolán (Irmengardis), Bocskay Kornélia (Irma), Urban Malvin (Honorina), Palkovics Jolán (Clarentia), Szilasy Anna (Emerita), Schvank Berta (Mervina), Buchstaber Ottilia (Korsma), Bakó Piroška (Venildis), Trefán Apollonia (Metilla), Hragyal Jusztina (Nolasca), Oroszi Zsófia (Alberta), Prikoszovics Ágnes (Angelica), Egely Katalin (Virginia), Andrassy Margit (Henrietta), Hazslinszky Margit (Hermelinda), Kováts Malvin (Oliveria), Kozák Boriska (Theodora), Bacsá Szidonia (Emilia), Cserei Ottilia (Almerida), Szlivka Vilma (Angela), Rasztovich Orsolya (Aquilla), Kellerits Róza (Inviolata), Geizler Irma (Theobalda), Zsigmond Anna (Walberta), Czinczula Erzsébet (Zenobia), Járomi Júlia (Evasia), Kazoméri Veronka (Veneranda), Verbovszky Mária (Gertulia), Bakó Ilona (Sylvestra), Kacsinta Júlia (Osmunda).

Informația Zilei

ISSN 1222-4715

Director general - D. Păcuraru

Director editor: Ilie Sălceanu

Redactor șef supliment - Adriana Zaharia
(Informația Zilei de Duminică și Sănătate și Frumusețe, Informația TV)

Redacția Satu Mare:

str. Mircea cel Bătrân nr. 15
Satu Mare, cod 440012
Telefon: 0261-767300

e-mail: redactiasm@informatia-zilei.ro

www.informatia-zilei.ro

Trenul de persoane spre Viile Satu Mare transporta și bălegar, dar fumatul era interzis

Călătorii erau foarte nemulțumiți de condițiile oferite, fiind nevoiți de multe ori să urce la clasa a III-a deși aveau bilete cumpărate din timp sau în vagoane de transportat vite pentru că nu mai erau locuri. Mai mult, la puțin timp după inaugurare, trenul a deraiat de pe linia ferată

Ne maghiarizăm

Avem un indicator al progresului cultural dacă comparăm situația actuală cu situația unor epoci trecute. Progresul iese clar la iveală dacă comparăm realitățile din aceste două perioade.

Așa cum în fiecare muncă culturală forța motrice este asigurată de instinctul natural, rațiunea și abnegația față de cauzele nobile ale popoarelor, și în chesiunea care este cea mai dragă pentru fiecare om maghiar, maghiarizarea, depinde și ea de acel ecou care se observă la poporul însuși față de inițiativele unor conducători inimoși ai națiunii. La început, abia de trei-patru decenii, când națiunea a scăpat de acel coșmar în care camarila de la Viena a sufocat-o și i-a tăiat respirația sănătoasă și funcțiile ei vitale, deci când națiunea a scăpat de lanțuri, câțiva patrioți înflăcărați au dorit să recapete în primul rând cea mai mare comoară a națiunii, cea punte de aur care face legătura între patrioți: dulcea limbă maternă.

Dumnezeule! Ce plan mare! Oare va avea ceva rezultate? Oare întreaga națiune își va spune doleanțele, speranțele, plângerile în care s-a exprimat ea în toate chestiunile de la adunarea de la Pusztaszer până la bătălia de la Mohács, iar mai târziu de la eliberarea de sub jugul turcesc până la dieta de la Pozsony?

Atunci s-a părut că va fi doar un cuvânt rostit în deșert și nu va fi nimeni care să-l asculte.

Însă acel cuvânt a fost ascultat chiar de foarte mulți. Încă au fost puțini care au înțeles și au vorbit limba maghiară, și nici aceștia nu au avut experiență pentru că în acele vremuri groaznice s-au putut pronunța câteva vorbe în limba maghiară doar în secret, în șoapte. Iar când cei care au știut să vorbească unguerește au făcut primii pași ca să reazeze limba maghiară în drepturi, s-a părut un demers nu numai neobișnuit, dar a fost considerat chiar hazliu demersul respectiv, aparent imposibil, ca toți maghiarii să vorbească unguerește. Pe străzile din Pesta de odinioară am auzit des răsete ca răspuns la vorba maghiară.

Și iată imposibilul a devenit posibil, imposibilul deziderat a devenit sentimentul cel mai nobil care s-a legat de sufletul nostru. Această națiune poliglotă este ținută laolaltă de către limba maghiară. Copiii celor care au altă limbă maternă vorbesc unguerește cu părinții lor, care încearcă să-i înțeleagă. Cel puțin așa se întâmplă în mare parte. Iar unde nu este așa, acolo ne străduim pe căi pașnice, respectând cât este posibil dorințele naționalităților, să îndrăgească și ele limba maghiară. Deja am reușit măcar atât, că cei care vor să devină cu adevărat maghiari, vorbesc unguerește, și nu este vina noastră, a maghiarilor, că unele fragmente ale populației nu înclină spre folosirea limbii maghiare.

Însă sperăm, că printr-o politică corectă și cu tact vom reuși să le convingem și pe acestea la folosirea limbii maghiare în câteva decenii.

Însă, făcând o comparație cu realitățile de acum câteva decenii putem constata cu satisfacție că ne maghiarizăm și că procesul de maghiarizare se extinde continuu. În țara de sus, unde cuvântul maghiar, chiar acum zece ani a fost o raritate ca și corbul alb, mare parte a copiilor tăuți vorbesc deja maghiara în ciuda agitatorilor de naționalitate tăută. În unele părți însă, care se află aproape de cuibul acestor agitatori, orașul Martin, încă se vorbește tăuta și de către copii.

Printre români sunt deja mulți maghiari, mai puțini în rândul sașilor care

Viile Satu Mare la 1900

țin foarte tare de limba lor. Șvabii în schimb învață cu plăcere unguerește și acest lucru ne face să credem că va sosi și timpul când vom auzi doar vorbă maghiară în patria întreagă de la Carpați până la Adriatică.

Reglementarea vânzării articolelor industriale

După unele voci rele, angajații poliției din Budapesta beneficiază de salariul întreg numai dacă ei pot prezenta o sumă echivalentă din amenzii, dacă nu, li se aplică reduceri. Dacă această afirmație este doar o calomnie, este adevărată fără echivoc în schimb în cazul comis-voiajorilor care, în caz dacă nu realizează comenzi pe măsura recompensei lor, atunci ei sunt expuși nu doar reducerii de salariu, ci și concedierii. Pentru că firma respectivă ar registra doar pagube după niște delegații care nu ar recupera nici măcar costurile de transport, pe cele ale diurnei și alte cheltuieli.

Legea industriei autorizează pe comis-voiajori că ei pot aduna comenzi prin prezentarea de mostre oriunde și oricând în țară.

Însă comis-voiajorii fac abuz de această libertate, iar plângerile publicului sunt generale. Toată lumea știe că comis-voiajorul vorbește atât de mult și atât de dulce, până când clientul nu mai rezistă, semnază foaia de comandă, cu toate că nici nu i-a trecut prin minte să comande și să cumpere un anume articol de care nu avea nevoie deloc, dacă comis-voiajorul nu ar fi fost atât de insistent.

Însă asta ar fi încă o treabă mai minoră, dacă marfa în cauză ar fi și livrată, sau dacă ea ar fi de calitate conformă înțelegerii, însă în cele mai multe cazuri din acele aprecieri și laude, despre care vânzătorul vorbește în legătură cu marfa oferită, nici scheletul nu mai rămâne la sosirea ei. Marele public nu știe nimic sau foarte puțin despre lipsurile și despre termenii imediate, iar dacă se ajunge la un proces și dacă cumpărătorul vrea să însușie lipsurile privind calitatea, atunci va fi obligat să mai plătească și cheltuielile de judecată. În asemenea cazuri se observă foarfece care se împunge în sângele clientului, otrăvindu-l.

Sunt și cazuri, în care negustorul se adresează instanței și în cazul unor mărfuri nelivariate, iar dacă clientul nu are grijă să se aprobe, va fi obligat la plata prețului mărfii. S-a întâmplat, că acel client din Miercurea Ciuc, care nu a primit marfa comandată, a fost nevoit în urma citației instanței să meargă la Pesta, și i s-a stabilit omului o recompensă de trei forinți pentru întârziere la furnizarea mărfii, în timp ce costul călătoriei a fost

de 8 forinți. Este adevărat că el nu a fost obligat să se prezinte personal, însă a fost dreptul lui acest lucru, și acțiunea în instanță i-a pricinuit pagube materiale.

Unii comercianți mai complicați trebuirile cu clienții locali în așa fel că un coleg de al lor dintr-un alt colț de țară se angajează la facturarea mărfurilor expediate cu hibe sau neexpediate deloc, și dacă ei dau de niște clienți care nu se deplasează la distanțe mari pentru procese, sau nu și angajează o reprezentare avocătească ci mai bine plătesc 50-60 forinți, atunci comerciantul respectiv rade în pumni și își continuă șmecheriile.

Față de aceste abuzuri există o cale de apărare în fața instanței, se poate asigura și un succes prin punerea la dispoziția organelor judiciare a actelor, însă s-au înregistrat totuși multe pierderi cotidiene din cauza caracterului mercantilor al legii.

Bine a văzut și ministerul comerțului aceste aspecte și acum va înainta o inițiativă legislativă privind reglementarea activității comis-voiajorilor conform căreia de acum încolo meseriașii, negustorii și comis-voiajorii vor avea dreptul să adune comenzi în afara localității de domiciliu și vor avea dreptul să contacteze niște meseriași sau comercianți care se ocupă în prăvăliile proprii de comercializarea sau folosirea mărfurilor în cauză doar acolo unde aceștia vor fi însărcinați direct de comercializarea mărfurilor respective. Cel mai puternic element al acestei inițiative este, că tranzacțiile făcute contrar celor conținute de ea, sunt nule de drept.

Legea industriei suferă acum cea de a doua modificare în acest sens în istoria ei de două decenii. Imediat după intrarea ei în vigoare a fost necesară reglementarea vânzării de pe târguri săptămânale ale produselor industriale și s-a stabilit că la vânzarea produselor industriale la aceste târguri au dreptul doar meseriașii care domiciliază în localitățile respective. Această îngrădire a fost în folosul meseriașilor locului față de alți meseriași care au venit la aceste târguri din alte părți. Acum vine o altă îngrădire în folosul marelui public împotriva invaziei comis-voiajorilor. Probabil această inițiativă va repara o lipsă simțită de mulți.

Dr. Nagy Elek

Lucruri ciudate în orașul nostru

În sfârși, s-a deschis calea ferată către Viile Satu Mare, însă interesul orașului ar fi fost ca ea să se deschidă ca linie electrică. Publicul orașului nostru a îmbrățișat așa de tare ideea liniei ferate, încât conducerea are de multe ori proble-

me, pentru că nu sunt vagoane destule. Această linie s-a făcut deja de pomină, pentru că trenul a deraiat. Mă mir, că autoritățile trec foarte ușor peste această deraiere, pentru că numai datorită norocului nu s-a întâmplat o nenorocire mare.

Nu se poate trece cu atâta ușurință peste acest incident. În orice caz, trebuie demarată o investigație pentru aflarea cauzelor. Dacă infrastructura are cusururi, atunci cauzele trebuie eliminate, iar până atunci trebuie sistat transportul de persoane. Sau vrem să așteptăm până când vor fi și victime umane?

Confortul publicului nu este asigurat. Au fost cazuri când mulți care au luat bilete în prealabil, au fost nevoiți să călătorească la clasa a III-a. Sau chiar în vagoane de transport vite. Păi, este vorba aici de un lucru ciudat. Chiar nu înțeleg, de ce este interzis fumatul pe această cale ferată, cu atât mai puțin, încât se transportă și bălegar pe acest tren, ce emană un miros atât de puternic încât chiar și din cauza sănătății publice este recomandat să se fumeze.

Întreb: este permis transportul bălegarului pe un tren de călători? Ce părere are despre acest lucru autoritatea de sănătate publică a orașului?

Publicul din oraș este în situația unui copil în legătură cu această cale ferată care primește o jucărie nouă: bucurându-se de ea, și-o distruge pe cea veche.

Orașul a înființat cu mari cheltuieli Grădina Kossuth pentru care multe orașe sunt invidioase pe noi. Această grădină a fost foarte mult frecventată la început, dar iată că deodată ea a devenit pustie. Va fi o adevărată minune dacă mandatarul care ignorând cheltuielile și-a amenajat chioșcul după exigențele cele mai moderne nu va da faliment. Iar dacă el va da faliment, atunci și orașul va suferi niște pierderi mari, și va putea spune: mea culpa!

Să ne aducem aminte de momentul când proiectul acestei grădini a fost prezentat publicului. Atunci s-a spus că apa din lacul inferior va fi pompat prin pompe automate în lacul de sus, care va scurge prin cădere de acolo. În acest fel apa va rămâne curată permanent.

Am visat noi și despre o instituție de vindecare a bolilor nervoase, despre serbări pe apă etc. Și ce s-a realizat din toate acestea? S-a mai promis, că atunci când chioșcul va fi gata, va circula și un tren electric în parc. Oare unde s-a împotmolit această cale ferată?

S-a anunțat și înființarea în acest an a băii elegante. Oare pe unde plutește ea acum? Apa băii a fost analizată și a fost considerată o apă foarte feroasă și carbogazoasă. În alte părți s-ar fi făcut de mult o baie balneară din apa asta. Păi, la noi nu s-ar putea face la fel? Aici clienții nu ar avea parte doar de o apă medicală excelentă, ci și de un parc frumos, de mâncare bună, de muzică etc. Orașul ar trebui să convoace cât de urgent o conferință pe această temă cu medicii pentru discutarea acestor aspecte. Aș recomanda cu multă căldură această chestiune.

Conform proiectului, în această grădină a fost stabilit și locul unui teren de joacă. Oare unde e? La fel și o pistă pentru bicicliști. Păi, acestea sunt chiar niște lucruri ciudate. Calea ferată către Vii este un lucru bun pentru proprietarii de viță de vie. Însă este în interesul întregului oraș ca Grădina Kossuth să înflorească. Să nu lăsăm, ca ea să se ducă de răpă!

Kovács Leó

(Szamos, 15 și 22 iulie 1900)

Traducere Veres Istvan
Pagină realizată de Adriana Zaharia

Plasa Satu Mare avea 34.093 locuitori, din care maghiari 29.364, germani 74, slovaci 7, români 4.310, ruteni 3, alții 63. Maghiară vorbeau 32.546 locuitori, știau să scrie și să citească 17.941 locuitori. Din punct de vedere religios erau 14.868 reformați, 4.015 romano-catolici, 13.248 greco-catolici, 5 ortodocși, 1.915 evrei, etc. Un procent de 52% știau scrie și citi.

ISTORIE

În 1914, doar jumătate din locuitorii Plășii Satu Mare erau știutori de carte

Secolul al XX-lea a debutat pentru românii transilvăneni sub auspiciu deloc faste. Asistăm la o ofensivă fără precedent a autorităților oficiale de maghiarizare a națiunilor nemaghiare din cadrul regatului maghiar.

În anul 1880 ponderea demografică a maghiarilor ajunsese deja la 41,6% din totalul populației regatului după ce la sfârșitul veacului al XVIII-lea maghiarii abia reprezentau o treime din populație. Situația era la fel și în județul Satu Mare, unde ponderea maghiarilor a făcut un pas uriaș prin asimilarea evreilor, svabilor, rutenilor și a unei părți a românilor, ajungând astfel ca în anul 1910 să reprezinte 66,7% din populația comitatului.

Procesul de maghiarizare

Pilonul principal al acestei maghiarizări forțate a populațiilor nemaghiare din regat a fost fără îndoială învățământul și în primul rând cel primar. Câteva cifre și date ne vor ajuta să creionăm acest proces de maghiarizare. Vom remarca în mod deosebit legile școlare din 1879, 1883, 1891, 1907 și 1910 care au consfințit obligativitatea predării limbii maghiare în școlile primare, gimnaziale și grădinițe. Se reduc numărul școlilor primare în alte limbi, iar cele în limba maghiară ajung în anii 1891-1892 să reprezinte 56% din totalul școlilor. Situația devine și mai explozivă odată cu legile din 1907 și 1910, cunoscute sub numele de Legile Apponyi, care duc la înjumătățirea școlilor aparținând naționalităților.

O situație de-a dreptul catastrofală se prezintă pentru populația românească din comitatul Satu Mare, care începând cu anul 1912, suportă un dublu proces de maghiarizare, prin școală și prin biserică, odată cu crearea episcopiei maghiare de Hajdudorog. Această situație catastrofală pentru românii sătmăreni o observăm din actele oficiale care toate se poartă în limba maghiară. Protocoloalele, consemnările din jurnalele școlilor, procesele verbale ale adunărilor parohiale sau școlare toate se întocmeau în limba maghiară. „Huiduită și alungată a fost limba noastră din toată administrația bisericească, ba chiar și din biserici și școli, unde au fost numiți preoți de limbă străină”, scria Romul Marchiș, vicarul național român din Carei în 23 noiembrie 1918.

Iată de ce credem că a existat în rândul populației românești sătmărene o atitudine de opoziție totală față de această politică a autorităților maghiare, atitudine care se manifestă în primul rând prin refuzul de a-și da copii la școlile maghiare și încercările disperate de a menține școlile confesionale în parohiile românești sătmărene.

În această privință sunt emblematic cazurile a două comunități vecine geografic, dar una aparținând de episcopia de Hajdudorog, Sătmărelul, iar alta, Mădărasul, aparținând de episcopia de la Oradea.

În Sătmărel, deși războiul bănuia cu putere, iar foarte mulți săteni erau mobilizați, adunarea extraordinară a credincioșilor hotărăște în 22 august 1915 că vor susține școala confesională și mai departe și astfel vor avea învățământ în limba română. Și aceasta în condițiile în care învățământul român era mobilizat pe front, preotul înlocuindu-l de mai bine de un an. Adunarea hotărăște „să țină preotul și mai departe, poate mai puține

În 1914, Plasa Satu Mare care conținea și orașul, avea 34.093 locuitori, din care maghiari 29.364, germani 74, slovaci 7, români 4.310, ruteni 3, alții 63

ore, dar școala nu o va lăsa”.

Și în Mădăras în adunarea din 28 ianuarie 1915 credincioșii declarau „unanim că doresc a-și învăța limba” și să se facă memoriu la Inspectoratul de învățământ ca limba română să fie predată în școala de stat din localitate.

Trebuie menționat că, dacă în Sătmărel mai coexistau școala confesională cu școala de stat, mult mai puternică și mai înzestrată, în Mădăras autoritățile reușiseră cu complicitatea învățătorului român Ioan Ciulean să etatizeze școala confesională încă de prin anii 1897! El a convins credincioșii să ceară în scris întregirea salariului învățătorului la 400 de coroane, „ademenind poporul cu vorbe viclene”, scrie în Cronica parohială.

Învățătorii cereau mărirea salariilor

Trebuie să remarcăm că exista la începutul veacului al XX-lea un curent în rândul învățătorimii române de a solicita comunităților sătești mărirea salariilor conform legilor școlare și pe care comunitățile sărace românești nu le puteau satisface, chiar dacă uneori era vorba de maximum 200 de coroane anual. Așa că solicitările de întregire de salariu din partea statului sunt numeroase în primele două decenii ale veacului al XX-lea. Sigur că autoritățile școlare aveau tendința să ridice oferta, spunând că vor prelua toate cheltuielile școlare cu condiția transformării în școală de stat. Nu este de mirare că numărul școlilor de stat în comunele românești era deja de 40.

Unul din românii sătmăreni de mare implicare politică, națională, bisericească și mai ales în domeniul apărării școlii românești, Constantin Lucaciu, până în anul 1914 preot în Craidorolț, fratele mai puțin cunoscut al lui dr. Vasile Lucaciu, dar nu lipsit de extraordinare calități, scria într-o carte apreciată și de Nicolae Iorga: „Neexistând nici o normă de lege ori regulament, care să fixeze un model de clădire școlară, inspectorii școlari, administrația, notarul comunal sau moșierul bogat prin fel și fel de uneltiri

ajungeau să declare și cea mai bună clădire ca necorespunzătoare, sub pretext că ori nu era destul de înaltă, ori n-avea ferestrele destul de mari, ori că ușa nu era așezată în loc potrivit, ba una, ba alta, până ce sosea sentința de moarte a Comitetului Comitatens și școala se închidea în ciuda tuturor protestelor celor în drept și numai iată se deschidea în sat o școală de stat ori comunală, care spre mai mare palmuire a oricărui simț de pudoare și bunăvoință, se așeza în fosta școală confesională, decretată de mai înainte ca necorespunzătoare și luată acum cu chirie sau cumpărată pe veci”.

Tot în acea perioadă apărea și cartea unui alt român transilvănean, Onisifor Ghibu, refugiat și el în România. Cartea apărea la București și a reprezentat o radiografie necruțătoare a învățământului în general, inclusiv a celui românesc din Transilvania.

Biserica greco-catolică susținea 1146 de școli confesionale cu 1120 de învățători. În mod legal limba de predare în aceste școli era limba română, mai puțin în comunele care în anul 1912 au fost înglobate Hajdudorogului și unde a fost declarată obligativitatea predării materiilor în limba maghiară. Situația nu era mai strălucită nici în celelalte, pentru că limba română se predă în 5,5 ore pe săptămână, iar limba maghiară în 13 ore! Mai remarcăm că era obligatoriu ca documentele școlare să fie redactate în limba maghiară (condică de înmatriculare, condică de clasificare și de absențe, condica școlară unde se trecea materia predată, condica de inspecție).

Statistică din 1914

Onisifor Ghibu reproduce și câteva statistici, privind populația (Comitatul Satu Mare avea 396.632 locuitori din care doar 119.760 - 42% erau români), precum și școlile primare, normale, secundare, superioare etc.

În ceea ce privește școlile primare, existau în Sătmăr 38 de grădinițe de copii, 69 de școli de stat, 4 școli comunale, 1 greco-ortodoxă, 143 greco-catolice, 51 romano-catolice, 2 evanghelice, 133 re-

formate, 6 izraelite, 4 private. Deci un total de 417 școli.

Dacă până în anul 1868 în Comitatul Satu Mare nu a existat nicio școală de stat, în anul 1895 anul sărbătoririi „Mileniului maghiar” (o mie de ani de la venirea ungarilor) s-au deschis astfel de școli în Seini, Cavnic, Peleşu Mare, Șomcuta Mare, Negrești-Oaș, localități care pe atunci aparțineau Comitatului Satu Mare. În 1896 s-au deschis școli de stat în Apa, Medieșu Aurit, Odoreu, Potău, Dindești, Sănmiclăuș, Vama, în 1905 în Orașul Nou, Borlești, Domănești, Hrip, Lipău, Culciu Mare, Gerăuș, Pomi, Sătmărel, Moiești, Mireșu Mare, Cicărlău, Văleni, Vetiș, iar în 1907 în Târșolț, Andrid, Doba, Ghenci.

Oricum situația învățământului primar confesional românesc era departe de a fi strălucită în anii 1914-1918. Vom folosi o sursă maghiară de informație pentru a nu fi acuzați de părtinire.

Vom prezenta pe plăși situația cunoscătorilor de carte după o lucrare maghiară, care a apărut în anul 1914.

În plasa Careii Mari unde trăiau 43.692 locuitori, din care 36.588 maghiari, 303 germani, 5 slovaci, 6.748 români, 15 ruteni, alții 67, vorbeau maghiară 42.215 persoane, ceea ce ne arată intensitatea procesului de maghiarizare. Culmea că aici erau notați 18.235 romano-catolici, 14.447 greco-catolici, 10.115 reformați, 860 de evrei, citeau și scriau 24.288 persoane. În plasa Carei era un procent de 55% știutori de carte.

Plasa Mátészalka avea 45.191 locuitori, din care 44.979 maghiari, 86 germani, 30 slovaci, 29 români, 15 ruteni, alții 52. Maghiară vorbeau 45.125 persoane, din care 23.699 scriau și citeau. Erau 27.542 reformați, 3.481 romano-catolici, 8.848 greco-catolici. Procentul știutorilor de carte era de 52%.

Plasa Satu Mare avea 34.093 locuitori, din care maghiari 29.364, germani 74, slovaci 7, români 4.310, ruteni 3, alții 63. Maghiară vorbeau 32.546 locuitori, știau să scrie și să citească 17.941 locuitori. Din punct de vedere religios erau 14.868 reformați, 4.015 romano-catolici, 13.248 greco-catolici, 5 ortodocși, 1.915

evrei, etc. Un procent de 52% știau scrie și citi.

Plasa Csenger avea 28.899 locuitori, din care 27.134 maghiari, 1.667 români, 16 germani, 18 slovaci, 4 ruteni, 60 alții. Vorbeau maghiară 28.518, iar 16.046 știau să scrie și să citească. Religios erau 2.361 romano-catolici, 7.990 greco-catolici, 16.642 reformați, 1837 evrei, etc. Deci 55% știau scrie și citi.

Plasa Fehérgyarmat avea 31.631 locuitori, din care 31.518 maghiari, 54 germani, 8 slovaci, 23 români, etc. Vorbeau maghiară 31.617 persoane și știau să scrie și să citească 19.617 persoane (62%). Dominau reformații cu 25.198 de suflete.

Plasa Oaș avea 24.365 locuitori, din care 5.199 maghiari, 928 germani, 282 slovaci, 17.886 români, 13 ruteni, alții 52. Vorbeau maghiară 7.868 persoane, iar de citit și scris 5.985 persoane. Religios erau 744 romano-catolici, 18.581 greco-catolici, 3.111 reformați, 1.905 evrei. Procentul cunoscătorilor de carte este de 24,5%.

Plasa Arad avea 31.711 locuitori, din care 13.526 maghiari, 3.527 germani, 14.449 români. Vorbeau maghiară 20.849 persoane, iar 13.366 știau scrie și citi. Religios erau 9.761 romano-catolici, 16.590 greco-catolici, 4.223 reformați, 1092 evrei. 42% din locuitori știau scrie și citi.

Plasa Seini avea 28.136 locuitori, din care 7.770 maghiari, 281 germani, 20.049 români. Vorbeau maghiară 13.068 locuitori, iar 9.118 știau să scrie și să citească. Religios erau 20.889 greco-catolici, 3.003 reformați, 2.332 romano-catolici, 1.887 evrei. Doar 32% din populație scria și citea.

Plasa Baia Mare avea 30.584 locuitori, din care 4626 maghiari, 172 germani, 25.608 români, 4 ruteni. Vorbeau maghiara 8.605 persoane, iar 8.380 știau să scrie și să citească (27%). Religios erau 3.119 romano-catolici, 26.160 greco-catolici, 601 reformați, 52 ortodocși, 599 evrei.

Plasa Șomcuta Mare avea 30.027 locuitori. Maghiari erau 3.404, 343 germani, 24.882 români, alții 383. Vorbeau maghiară 7.567 persoane, iar 7.025 scriau și citeau. Din punct de vedere religios erau 643 romano-catolici, 23.416 greco-catolici, 2.101 reformați, 1943 ortodocși, 1900 evrei. Doar 23% din populație scria și citea.

Am ținut să prezentăm aceste cifre, deoarece ele ne demonstrează că în zonele românești analfabetismul era extrem de mare, în jur de 65-70% din populație, ceea ce ne arată că sistemul de învățământ confesional nu era viabil pentru întreaga masă a populației, mai ales când acesta era lipsit de resurse și de cadre școlare valoroase care preferau de foarte multe ori învățământul de stat unde erau mult mai bine plătiți. Sigur că într-un stat dispus să accepte existența naționalităților, ceea ce nu era cazul Ungariei din ultimele decenii ale veacului al XIX-lea și primele două decenii ale veacului al XX-lea, statul ar fi trebuit să ajute financiar mai mult și învățământul confesional românesc. Statul maghiar nu a avut niciun interes, considerându-l o piedică în calea maghiarizării din regat.

Mihaela Sălceanu

Material preluat din Studii și comunicări, Editura Muzeului Județean Satu Mare, 2017 - "Aspecte ale preluării școlilor de stat maghiare din județul Satu Mare de către Statul Român după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918".

S-a descoperit o nouă plantă carnivoră

Cercetătorii canadieni au identificat în parcul Algonquin o plantă carnivoră. Potrivit descopera.ro, această plantă consumă diferite insecte, ba chiar și pui de salamandă. Descoperirea este importantă din mai multe motive: pe de o parte ajută la înțelegerea ecosistemului din parcul natural Algonquin, iar pe de altă parte, acest parc natural este unul destul de frecventat de către biologi și de publicul larg. Oamenii de știință au teoretizat că plantele carnivore folosesc insectele sau chiar unele vertebrate mici pe post de hrană pentru a-și asigura necesarul de nutrienți, în particular azot. S-a observat că solurile din regiunile unde pot fi identificate aceste plante carnivore prezintă un conținut scăzut al compușilor din azot.

Macron îi trimite lui Trump un nou stejar

Președintele francez Emmanuel Macron a anunțat că îi va trimite președintelui american Donald Trump un nou stejar. „Îi vom trimite un alt stejar, nu este o tragedie. Nu mai observați simboluri unde de fapt nu există, simbolul a fost de fapt faptul că l-am plantat împreună”, a declarat Macron.

În timpul vizitei președintelui francez la Casa Albă în aprilie 2018, cei doi au plantat un stejar în curtea Casei Albe. „Acum 100 de ani, soldații americani au luptat în Franța, în Belleau, pentru a ne apăra libertatea. Acest stejar (cadoul meu pentru Donald Trump) va fi o amintire a vizitei mele la Casa Albă și a legăturii dintre noi”, a declarat Emmanuel Macron în timpul vizitei în SUA. Arborele provenea dintr-o pădure din nordul Franței, în care au murit peste 2.000 de soldați americani în timpul războiului. Stejarul a fost scos ulterior pentru a fi pus în carantină. Prin această procedură trec toate organismele vii importate în Statele Unite. Stejarul ar fi trebuit replantat după perioada de carantină, dar acest lucru nu s-a mai întâmplat, deoarece stejarul s-a uscat.

Ecosexualitatea sau sexul cu ... Pământul (la propriu)

Nu judecăm, dar putem să ne minunăm. Când credeam că le-am văzut pe toate, hop mai apare ceva. Ați auzit cu toții de eco, termen folosit la produse alimentare, la legume, fructe, la instituții gen eco-grădinițe, eco-școli. Suntem eco într-un fel sau altul. Dar de eco-sexual ați auzit? De câțiva ani încoace se discută despre ecosexualitate. Nu la noi, în România, evident. Peste hotare, peste mări și țări.

Se spune că ecosexualitatea este dragostea pentru natură. Dragoste ca dragoste, dar e sexul cu natura. Da, în caz că la primele rânduri v-am șocat puțin, să știți că la fel de uimiți am fost și noi să aflăm, pe net desigur, că există și așa ceva. Notam mai sus că se discută de câțiva ani despre ecosexualitate și am găsit și niște cifre din 2016 care spun că acum trei ani erau cam 100.000 de ecosexuali, că așa se numesc cei ce fac sex cu Pământul (la propriu), în toată lumea. Nu avem date din Europa, cu atât mai puțin din țara noastră. Vă întrebați cum de se discută acum despre ecosexualitate? Simplu. Chiar zilele acestea, în Sydney, are loc un așa-numit Festival de artă experimentală „Sydney Live Works” pentru doritori de experiențe sexuale pe care nu știm cum să le numim, inedite sau ciudate?

Nu există o definiție a ecosexualității, astfel că nu are rost să vă puneți să o căutați în DEX. Sunt în schimb câteva nume reprezentative în domeniu care vorbesc liber despre asta. Amanda Morgan, membră a Facultății de Științe Comunitare pentru Sănătate din cadrul UNLV, implicată trup și suflet în mișcarea ecosexuală, dă câteva definiții. Alte două activiste, Annie Sprinkle și Elizabeth Stephens, sunt organizatoare de nunți ecosexuale și invită oamenii să privească Pământul

nu ca pe Mama Natură, ci ca pe un Făt-Frumos sau pe o zână din povești, evident varianta +18 ani. Un iubit sau o iubită. Se spune că aceste două femei sunt părinții fondatori ai ecosexualității. Au chiar un site de ecologie sexuală, un manifest al ecosexualității. Am accesat pagina de Facebook a lui Annie Sprinkle, de unde am preluat și pozele, făcute publice de aceasta. Frecvent, pe pagina sa, testează persoanele ce o accesează să afle cât de ecosexuale sunt. Scriam mai sus că nu sunt cifre despre Europa, dar oricum se știe că în general toate ciudățeniile pornesc din America. Ne așteptăm să fie luați de val și europenii. Dacă nu cumva sunt deja pe val.

Șuviță din părul lui Beethoven, scoasă la licitație

O șuviță din părul celebrului compozitor german Ludwig van Beethoven este scoasă la vânzare de casa Sotheby's din Londra. Licitația va avea loc săptămâna viitoare, marți. Șuvița este estimată la un preț cuprins între 15.000 și 19.000 de dolari, potrivit Mediafax. Reprezentanții casei de licitații londoneze au declarat că șuvița i-a fost făcută cadou lui Anton Halm, pentru soția acestuia. Șuvița este legată cu un fir de mătase și pusă într-o ramă ovală datând din secolul al 19-lea.

Fotografiile în ipostaze sexy la Cernobîl

În 26 aprilie 1986, Cernobîl, Ucraina, era scena celui mai grav dezastru nuclear din lume. Sunt 33 de ani de la momentul în care reactorul nr. 4 s-a supraîncălzit și a explodat. Focul a fost stins abia după nouă zile, timp în care în aer s-au eliminat particule radioactive.

Dezastrul produs la Cernobîl a fost mare și nici acum, după atâția ani, situația nu e rezolvată 100%. În continuare e periculos și interzis să mergi pe anumite trasee, dar sunt și unele rute deschise publicului.

Serialul scenaristului Craig Mazin, Cernobîl, a stârnit interesul a tot mai

mulți tineri din toată lumea să viziteze zona dezastrului nuclear din Ucraina. Problema e că unii tineri nu înțeleg că în urma catastrofei nucleare de la Cernobîl au murit oameni, iar alții au fost mutilați. Așa se face că unii vizitează orașul Pripeat și își fac poze total nepotrivite, chiar provocatoare, în lenjerie intimă. The Guardian notează că Craig Mazin a publicat un mesaj în care le cere oamenilor care vizitează Cernobîlul să dea dovadă de respect față de oamenii care și-au pierdut viața în tragedia nucleară și cei a căror viață a fost dată peste cap de explozia reactorului, în 1986.

Cel mai mare papagal din lume este pe cale de dispariție

Cel mai mare papagal din lume, kakapo, este amenințat cu dispariția. Știrea transmisă de AFP și preluată de Agerpres a fost a fost anunțată joi de oameni de știință din Noua Zeelandă. Kakapo (Strigops habroptila) este o pasăre nativă din Noua Zeelandă, cunoscută sub numele de bufnița-papagal datorită aspectului său neobișnuit și este pe lista roșie a Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii.

Una dintre ultimele populații de kakapo, care trăiește pe Insula Codfish din sudul Noii Zeelande, este afectată de o infecție respiratorie fungică. Specia are în prezent mai puțin de 150 de exemplare adulte. În urma infecției, șapte papagali au decedat, dintre care două exemplare adulte, iar 36 au primit tratament. Cauza

răspândirii infecției ar putea fi temperatura ridicată și suprapopularea cuiburilor de pe Insula Codfish.

Femelele kakapo cântăresc circa 1,4 kilograme, iar masculii ajung la 2,2 kilograme. Aceste păsări sunt vulnerabile în fața atacurilor prădătorilor, pentru că nu pot zbura. Populația lor a fost decimată în secolul al XIX-lea de pisicile și hermelinele introduse de coloniștii europeni. Toate exemplarele de kakapo sunt urmărite în permanență cu ajutorul sistemelor de localizare, iar fiecare cuib este monitorizat prin camere de luat vederi cu infraroșu și senzori de proximitate. În plus, toate speciile invazive, precum șobolanii și pisicile, de care kakapo nu se poate apăra, au fost eradicate din regiunile în care trăiește această pasăre.

O biserică din lemn de secol XVII străjuită de câteva case țărănești din diferite zone etnofolclorice ale Țării Oașului a format cadrul ideal pentru reactivarea satului oșenesc. Tinerii au avut astfel ocazia să trăiască la modul propriu activitățile obișnuite ale unui țăran de sorginte oșenească.

TRADIȚII

“O zi în satul meu”, un proiect pentru întoarcerea la origini

Peste 50 de fii ai Țării Oașului, tineri și persoane vârstnice, oșeni autentici, cunoscători și promotori ai tradițiilor strămoșești au dat viață pentru o zi satului românesc de odinioară.

Acest lucru s-a dovedit a fi o experiență unică fiind reprodus în cel mai fidel mod cu putință traiul de zi cu zi al oșenilor din vremurile de demult, obiceiurile, tradițiile, într-un cuvânt întregul ansamblu de activități specifice zonei. Evenimentul a avut loc sâmbătă, 9 iunie 2019, într-un spațiu natural cu totul aparte, respectiv în incinta Muzeului în aer liber al Țării Oașului.

Reactivarea satului oșenesc

De menționat faptul că “O zi în satul meu” este un proiect realizat de Protopopiatul Ortodox Oaș și Asociația Tinerilor Ortodocși din Protopopiatul Oaș - ATOPO primind binecuvântarea Preasfințitului părinte Iustin, episcopul Maramureșului și Sătmăruului, fiind dedicat “Anului omagial al satului românesc”. Nu poate fi trecut cu vederea aportul colaboratorilor acestui proiect respectiv: Muzeul Țării Oașului, Casa de Cultură din Negrești Oaș, Liceul Ioniță G. Andron, Clubul Copiilor, cu susținerea Primăriei din Negrești Oaș. Tinerii dornici să-și redescopere rădăcinile, valorile autentice, tradițiile și obiceiurile proprii localităților de

Satul oșenesc cu preotul satului și familiile Berende, Chișoiaie, Cicio, Bereșoiaie, Tripon și Finta, alături de primărița Aurelia Fedorca și protopopul de Oaș Marcel Malanca

baștină provin din parohiile: Negrești Oaș, Vama, Prilog, Turț, Lechința, Cămarzana, Rața, iar vârstnicii, oșeni păstrători și promotori ai tradițiilor sunt originari din Negrești Oaș, Prilog și Vama.

O biserică din lemn de secol XVII

străjuită de câteva case țărănești din diferite zone etnofolclorice ale Țării Oașului a format cadrul ideal pentru reactivarea satului oșenesc. Tinerii au avut astfel ocazia să trăiască la modul propriu activitățile obișnuite ale unui țăran de sorginte oșenească. Pentru a

da o notă cât mai autentică s-au reînțemeiat “familiile” organizate în jurul unui bătrân considerat înțeleptul casei și s-au readus în actualitate îndeletnicirile din vremurile de odinioară. Tinerii au avut ocazia să pună mâna pe o coasă și să cosească, apoi să facă clăi,

să desfacă mălaiul, să învețe numeroase meșteșuguri (tâmplăria, țesutul), să frământă aluatul pentru pâine, dar și să facă prescuri. De asemenea, au avut oportunitatea de a se ruga în biserică satului, să gătească și să guste mâncarea tradițională, să redescopere jocurile copilăriei, dansul la ciupercă, pășunatul oilor și multe altele.

O altă caracteristică a proiectului a fost aceea că a dat posibilitatea participanților înscriși în program să se conformeze în totalitatea traiului autentic oșenesc prin purtarea costumului tradițional simplu, respectarea sarcinilor de conviețuire socială și muncă, implicit adaptarea la nevoile existențiale (fără sursă de curent și fără telefoane). O experiență unică, după cum au remarcat mulți dintre participanți, entuziasmați de tot ceea ce au avut ocazia să facă.

“A fost probabil unul dintre cele mai îndrăznețe programe culturale educaționale, prin care s-a realizat un salt în timp, înspre trecutul părinților și străbunilor, experiența acestora fiind trăită aievea de protagoniștii acestui act ancestral. Scopul programului a fost acela de a promova valorile tradițiilor și spiritualitatea satului românesc, de a-i determina pe tinerii generației noastre să-și conștientizeze originea și identitatea, să iubească și să promoveze frumosul, credința și patrimoniul moștenit”, a spus părintele Marcel Malanca, protopop al Protopopiatului Ortodox Oaș.

Mihaela Ghiță

Datini de Rusalii: sfințirea hotarelor, a holdelor și a spicelor de grâu

La cincizeci de zile după Învierea Domnului prăznuim Rusaliiile sau Pogorârea Duhului Sfânt.

Acum serbăm întemeierea Bisericii lui Dumnezeu. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a întemeiat Biserica în chip nevăzut prin jertfa Sa pe Cruce, “cu scump Sângele Său” (Fp. Ap. XX; 28) și în chip văzut la Cincizecime, prin pogorârea Sfântului Duh și formarea primei comunități creștine la Ierusalim.

Moșii de vară

Potrivit religiei creștine, ziua de sâmbătă este închinată morților, intrucât Mântuitorul Iisus Hristos, răstignit vineri pe cruce, a stat toată sâmbăta în mormânt, înviind duminică. Din această tradiție, afirmă Tudor Pamfile (Sărbătorile la români, Ed. Saeculum I.O., Buc., 1997, pp. 17-20), s-a născut credința că în ziua sâmbetei ne putem apropia mai mult de cei adormiți. În această zi se dă pretutindeni de pomană pentru sufletele morților: mâncare, băutură, haine. Rugăciuni pentru mântuirea sufletelor de păcate se pot face și în alte zile, dar pomană cea mai bine primită de Dumnezeu este cea făcută sâmbăta.

„Moșii de vară” sau „Moșii Rusaliilor” cad în sâmbăta de dinaintea Rusaliilor, ca și cei adormiți să se bucure de darurile Sfântului Duh. Pentru această zi specială, spune Tudor Pamfile, gospodinele își cumpără fel de fel de vase (cofe, oale, câni, ulcele, sticle, farfurii). Cofele

sunt umplute cu apă de la puț sau de la izvor, lăsându-se pe marginea puțului o monedă, adică „plata apei”, deoarece dacă n-ar fi plătită, pomană nu ar fi primită. Ucelele și cânilor se dăruiesc pline de vin sau apă, iar castroanele și farfuriile se dau umplute cu diverse bucate. Vasele trimise sunt împodobite cu flori și mai ales cu busuioc. Toate aceste lucruri care se duc spre a fi împărțite se numesc „moși”. O gospodină, de pildă, duce moși pe la toate neamurile și toți vecinii mai apropiați, primind și ea în schimb la fel. Cu acest prilej, se strâng atât de multe vase, încât rar se mai cumpără altele noi pentru nevoile casei. O dată cu vasele pline de mâncare și băutură se duc pâine, colaci și lumânări. Se dăruiesc inclusiv animale: porci, pui, găini, juninci. Nu sunt uitate nici mormintele, care se înfrumusețează cu flori. Este datina că în această zi femeile să plângă pe la morminte, fiindcă acum păcătoșii se trimit din nou în munca iadului. Pe alocuri, românii cred că în Sâmbăta Moșilor nu e bine ca cineva să mănânce până ce nu dă mai întâi de pomană, pentru că în această zi se cuminecă cu Sfintele Taine toți morții și dacă unul din neamul celor morți mănâncă, atunci cei morți dintr-o rudenie cu el nu se pot cumineca. Lumânarea care însoțește pomană trebuie numaidecât aprinsă și lăsată să ardă până la capăt. În ziua aceasta se zice că toți morții se satură, iar dacă o femeie neglijează datina, atunci celelalte femei îi reproșează că „a flămânzit morții familiei”. Când o gospodină nu a reușit să-și împartă toți moșii sâmbăta, rămâne ca ea să se ducă pe la casele mai îndepărtate a

doua și chiar a treia zi.

Tradiții

Tudor Pamfile (op. cit., pp. 21-33) arată că sâmbăta seara, înainte de Rusalii, „flăcăii se duc pe la vii ori pe la păduri, unde taie nuiiele mari și frumoase de tei”, cu care împodobesc întreaga gospodărie. Rămurelele de tei sunt așezate cu mare grijă la icoane, iar afară sunt puse la ferestre și sub streșini. De asemenea, românii duc ramuri de tei la sfânta biserică și le aștern în fața icoanei Maicii Domnului; după Sfânta Liturghie, preotul ia aceste mlădițe și le dăruiește fiecărui creștin care vine să ia anafură (prescură). Mlădițele sunt duse acasă și puse la icoane, precum salcia de la Florii. Când vara este vreme grea și cade grindină, creștinii aruncă afară o crenguță uscată de tei, având credința că furtuna va înceta. În ziua de Rusalii, la sate se face mare horă, la care participă flăcăii și fetele mari, iar „gospodarii se adună între dânșii, neamuri și vecini, și petrec în chipul cel mai plăcut”.

În ajunul praznicului, se ung ferestrele cu usturoi și leuștean pentru a se feri gospodăriile de „duhurile necurate”. Aceste duhuri, după credința poporului, se vor război în văzduh cu duhurile bune și din lupta lor va curge ploaie; de aceea se zice că Duminica mare (Rusaliiile) vine întotdeauna cu ploaie. De la Duminica mare înainte este îngăduit oricui să doarmă pe prispa casei sau oriunde afară. Până la această zi, însă, nu este bine, căci pe cel ce se culcă afară îl cuprind frigurile aduse de spiritele rele ale aerului. Această

credință are mult adevăr, cunoscând că noaptea este îndestul de răcoroasă până pe la Duminica mare”. De Rusalii nu este bine să se smulgă buruiene și nici să se rupă vreo frunză din pădure, fiindcă „bate piatra (grindina) sămănăturile. În Transilvania, pentru a se feri holdele de grindină, se fac cununi de sănzăiană care se pun pe casă”. De altfel, acum nu se lucrează nimic „nici împrejurul casei, nici la câmp, căci este primejdie”, omul trebuind să se gândească la sufletul său, ducându-se la biserică, rugându-se pentru vii și pentru morți, odihnindu-se și luptând din răpuzeri pentru a înlătura „orice ceartă sau sfadă”. Biserica întemeiată la Rusalii, prin pogorârea Duhului Sfânt, cuprinde în sine pe toți creștinii, care formează o familie, fiind frați întreolaltă și având datorita de a se iubi, ierta, ajuta și respecta, aducând lumină în jurul lor prin faptele bune săvârșite.

În Transilvania, zice Tudor Pamfile, „cununile cu care se cunună tinerii în biserică sunt făcute de fete în ziua Rusaliilor sau a doua zi, când ies preoții cu crucea ca să sfințească hotarele. Aceste cununi, care se fac din spice de grâu curat și din felurile flori de câmp, le anină fetele de prapuri și le duc cu acestea în biserică, unde se păstrează apoi pe la icoane pentru toate cununile de peste an”.

O datină frumoasă, legată de Rusalii, constă în sfințirea hotarelor, a holdelor și a spicelor de grâu. Astfel, „preoții cu poporenii merg în procesiune la câmp; acolo se face agheasmă, cu care se stropesc holdele. Dacă vremea împiedică, serviciul se face în biserică”. În acest caz, credincioșii duc spice de grâu sfințite

acasă, așezându-le cu mare evlavie la icoane sau în vase, la loc de cinste. Boabele care împodobesc paul de grâu ne simbolizează pe noi, oamenii. Așa cum toate acele boabe sunt prinse pe un singur pai, tot așa și noi alcătuim o singură familie, o Biserică, un singur trup, avându-L ca și cap pe Domnul Iisus Hristos, Care ne duce spre mântuire. De altfel, Biserica este trupul lui Hristos (Efeseni V; 23). Din boabe se face făina și apoi pâinea; aceasta se va aduce ca dar la biserică și la momentul potrivit, prin pogorârea Sfântului Duh, se va preface în Trupul Domnului, din care credincioșii se vor împărțiși cu vrednicie. Sunt multe boabe, dar formează o singură pâine. Suntem mulți creștini, dar alcătuim un singur trup, uniți fiind prin iubire.

În concluzie, putem spune că locul de întâlnire în viața spirituală dintre credincios și Hristos este biserică. A fi în biserică înseamnă a fi în Hristos și a fi în Hristos înseamnă a fi în biserică. În acest spațiu sfânt și sfințitor, omul simte prezența Domnului și se încadrează ca membru în trupul Său. În biserică, dialogul dintre om și Dumnezeu devine mai intens; omul știe cu certitudine că Hristos este capul care îl conduce, ceea ce îi conferă un sentiment de siguranță. În biserică, omul aude mai pregnant chemarea la mântuire pe care Domnul i-o adresează și realizează că Legea lui Hristos exclude individualismul. Relația care se stabilește între membrii Bisericii are ca temelie iubirea; toți formează o unică familie, devenind frați și fiind călăuziți de atingerea aceluiași ideal: mântuirea.

Preot dr. Cristian Boloș

Perspectiva asupra stresului influențează calitatea vieții

Potrivit noilor cercetări, avem argumente pentru a lua în considerare două puncte de vedere în ceea ce privește stresul: “Stresul este dăunător” și “Stresul este util”. Iată câteva afirmații asociate cu fiecare tip de gândire:

1. Stresul este dăunător:

- Stresul blochează învățarea, creșterea și productivitatea.
- Stresul înrăutățește nivelul de sănătate.
- Stresul ar trebui evitat deoarece efectele sale sunt negative.

2. Stresul este util:

- Stresul mărește capacitatea de învățare.
- Stresul îmi îmbunătățește nivelul de sănătate.
- Stresul stimulează creșterea și productivitatea.

Cu care dintre cele două perspective sunteți de acord mai mult? “Stresul este dăunător” sau “Stresul este util”? Luați în considerare motivul (motivele) pentru care ați ales-o. Ce vă vine în minte? Dacă sunteți ca majoritatea oamenilor, în general credeți că stresul este dăunător. Se pare că mentalitatea vă poate provoca mai mult rău decât bine. Cealaltă mentalitate, însă, “stresul este util” poate aduce beneficii mari pentru dumneavoastră.

În general, stresul este considerat ca fiind rău – ceva negativ care vă doare. În parte, acest lucru se datorează faptului că stresul a devenit o povară grea de-a lungul anilor. Nu există nici o îndoială că stresul te poate răni, afectându-ți negativ toate nivelurile – fizic, mental, emoțional, social și spiritual. Prea mult stres, numit distres sau stres cronic, poate provoca anumite boli și tulburări, provoacă durerea și afecțiunile cronice existente și poate duce la probleme precum anxietate, depresie, izolare și surmenaj.

Oamenii care cred că stresul este util sunt mult mai mulțumiți în viață, mai puțin deprimați, mai productivi și mai fericiți la locul de muncă

“Când nu găsim liniștea în interiorul nostru, nu are sens să o căutăm în altă parte.” (La Rochefoucauld)

Având în vedere toate acestea, cum poate stresul să fie bun pentru dumneavoastră? Cercetătorii stresului precum Alia Crum și Kelly McGonigal de la Universitatea Stanford au examinat stresul și mentalitatea asociată cu acesta de ani de zile. Ei oferă declarații și credințe despre stres la subiecții lor de cercetare, similare cu cele expuse în acest articol. Apoi au măsurat stresul pe mai multe niveluri, cum ar fi cât de bine indivizii știu să gestioneze stresul, cât de ridicat este nivelul lor de stare de bine, indicatori fiziologici, nivelurile de hormoni de stres în corpul lor, și diverși alți indicatori de funcționare a vieții.

Ceea ce constată cercetătorii în mod consecvent este că oamenii care cred că stresul este util sunt mult mai mulțumiți în viață, mai puțin deprimați, mai productivi și mai fericiți la locul de muncă și au mai multă încredere că pot face față provocărilor vieții. Ei găsesc mai multă semnificație în

toate contextele vieții (McGonigal 2015).

Mentalitatea pe care o avem față de stres poate fi schimbată

Probabil foarte puțini oameni văd toate perspectivele abordării “stresul este dăunător”. În același timp, mulți oameni ar putea beneficia de îmbunătățirea mentalității lor vizavi de stres.

- Studiile de cercetare arată că stresul este cel mai probabil să fie dăunător dacă, din cauza lui, vă simțiți inadecvat, vă simțiți în afara controlului sau aveți un sentiment de lipsă de sens sau izolați de ceilalți (McGonigal 2015). Se pot identifica, astfel, trei categorii de stres: *neputință*, *lipsă de speranță* și *izolare*.
- Când sunteți copleșiți de stresul vieții, vă simțiți neajutorați, ca și cum nu puteți face nimic?
  - Vă simțiți fără speranță – un sen-

timent că viața va fi întotdeauna dificilă pentru dumneavoastră?

- Doriți să evitați sau să vă ascundeți de factorii de stres prin compensarea cu alimente, alcool, amânarea muncii, neglijarea treburilor zilnice, izolarea de prieteni sau reprimarea sentimentelor?

Ca o nouă strategie, puteți obține ajutorul de la energia care se află deja în interiorul dumneavoastră, puterea voastră interioară.

Evitarea poate fi combătută

Folosiți curiozitatea pentru a invita la dialog o anumită persoană din viața dumneavoastră, punând o simplă întrebare. Acest lucru poate da naștere la o altă curiozitate și la o nouă întrebare până când vă dați seama că vă aflați în mijlocul unei conversații semnificative. Și ce loc mai bun pentru a vorbi apoi despre sentimentele tale legate de stres?

Puteți gestiona lipsa de speranță

Întoarceți-vă la puterile voastre personale. Când ne simțim fără speranță, uităm de punctele forte ale noastre. Uităm că puterile noastre ne pot menține pe linia de plutire. Utilizați astăzi unul dintre punctele voastre forte. Și altul mâine. Dacă unul din punctele voastre forte este să apreciați frumosul, mergeți departe de locul de muncă și conduceți de-a lungul unui peisaj mirific cu fereastra în jos, savurând aerul proaspăt și frumusețea peisajului.

Gestionați și neputința

Întoarceți-vă la punctele forte ale perseverenței, prudenței sau leadership-ului și faceți un lucru pentru a vă ajuta să vă simțiți sub control. Un lucru chiar acum. Puterea voastră de conducere vă poate împuternici să vă îndepărtați de gândurile de neajutorare, prudența voastră vă poate ajuta să planificați în mod mental un lucru de făcut și perseverența voastră vă poate ajuta să luați această acțiune și să finalizați acea sarcină, oricât de mică. Completarea acestui lucru, prin utilizarea puterilor interioare, poate crea o antrenare pozitivă spre un control mai mare.

S-ar putea să fiți sceptici în legătură cu unele din rezultatele acestei cercetări. Oare oamenii care consideră stresul util, pur și simplu au experimentat mai puțin stres în viața lor? Răspunsul este negativ. Cercetătorii au examinat această posibilitate și au constatat că persoanele cu ambele perspective au parte de suferință și stres în mod egal. Cu alte cuvinte, stresul este o parte omniprezentă a vieții care nu poate fi omisă pentru nimeni. Toți avem parte de stres, dar nu avem toți aceeași mentalitate în ceea ce privește acest lucru.

Sursa: <https://www.psychologytoday.com/in-tl/blog/what-matters-most/201906/stress-is-good-you-her-e-s-why>

Copiii au nevoie să învețe toleranța la stres

De când încep școala, copiii fac cunoștință cu anxietatea, intrând în lumea lui “trebuie”; teme, concursurile, olimpiadele, școala și activitățile extrașcolare pot deveni uneori copleșitoare. Cum îi putem ajuta pe copii să rămână mai relaxați?

Copiii au nevoie de sprijin pentru a-și înfrunța fricile

În mod natural, copiii tind să evite situațiile care au potențial anxios, fug atunci când le e teamă și nu se implică în astfel de situații. Acest mecanism nu doar că nu rezolvă problema în profunzime, ci chiar amplifică starea de anxietate. Dacă un copil este educat să

își înfrunte fricile, va învăța că sentimentul de disconfort se va reduce de la sine, în timp. Corpul nostru se calmează în cele din urmă.

Studiile demonstrează că anxietatea se reduce într-o perioadă cuprinsă între 20 și 45 de minute, dacă rămâi în situația stresantă și o confrunți. În cazul copiilor, o expunere treptată la situația stresantă este cea mai adecvată metodă.

E ok să nu fim perfecți, perfecțiunea e un standard nerealist

Deseori ne încurajăm exagerat copiii, educându-i că trebuie să aibă suc-

ces la școală, în practicarea unui sport, sau în alte activități desfășurate. Exagerarea creează presiuni pe care micuții noștri nu știu să le gestioneze.

Cei mici au nevoie să fie lăsați să învețe în ritmul lor. Dacă sunt mereu comparați cu ceilalți, ajung să-și piardă chiar și motivația pentru învățare.

Este foarte important ca încă de mici să învățăm să ne acceptăm imperfecțiunile și greșelile. Motivația interioară apare atunci când faci cu plăcere un anumit lucru, nu când devine o obligație și un cadru pentru evaluarea ta ca om (dacă ai performanțe ești valoros, iar dacă nu...).

Grija și atenția trebuie îndreptate către educarea plăcerii de a învăța,

către descoperirea dorinței copilului de a practica un sport anume sau de a cânta la un instrument.

Alegerea personală are întotdeauna un cuvânt greu de spus, indiferent de vârstă. Rolul nostru este acela de a îndruma, nu de a trasa din prisma proprie ceea ce trebuie să facă cel mic.

Propriul tău exemplu este cel mai bun model pentru copil

Părinții sunt întotdeauna cele mai bune modele pentru copiii lor. Copiii învață în primul rând prin imitarea comportamentelor pe care le văd la adulții din jurul lor, în special la părinți. Dacă noi vom căuta să evităm si-

tuțiile cu potențial stresant, la fel vor proceda și copiii noștri.

În schimb, dacă îți faci timp pentru tine, ai grijă de nevoile tale și îți înfrunți temerile, copilul va învăța să aibă grijă de sine și să fie mai curajos.

Învăț tu în primul rând să abordezi situațiile dintr-o perspectivă pozitivă. Iar atunci când te gândești la binele emoțional al copilului tău, gândește-te de asemenea și la al tău.

Atunci când vrei să îl înveți să își gestioneze corect stresul și anxietatea, trebuie să reușești să faci tu acest lucru cu tine.

Sursa: revista Psychology

Opera complexă a lui Șincai poartă semnul unui mare învățat și gânditor, unui reprezentant strălucit al Școlii Ardelene și iluminismului românesc. Sub acest raport, el s-a dovedit un istoric și literat de mare valoare, un pedagog de frunte al învățământului românesc.

PERSONALITĂȚI

265 de ani de la nașterea lui Gh. Șincai, ideolog al Școlii Ardelene

S-a dovedit un istoric și literat de mare valoare, un pedagog de frunte al învățământului românesc

Gheorghe Șincai s-a născut la 28 februarie 1754 la Samșud și a murit la 2 noiembrie 1816 la Șinca. Se trage dintr-o familie de nobili săraci din Șinca Veche, regiunea Făgăraș. Începe învățătura de carte la Săbed (1761) și apoi la Samșud. Este trimis apoi mai departe la Mureș Odorhei (1766) și peste doi ani, continuă studiile la Cluj (1768). Terminând studiile, se stabilește la Blaj (1774) și se călugărește. În acest centru de cultură predă, scurtă vreme, retorica și poetica.

În anul următor, Gheorghe Șincai primește o bursă la Roma (1775) și depune jurământul la intrarea în colegiul "De propaganda fide". Aici, rămâne patru ani, după care pleacă la Viena (1779) pentru a studia metoda, dreptul și canoanele.

După ce scoate, împreună cu Samuil Micu, cunoscuta lucrare *Elementa linguae* (1780), revine la Blaj. Este numit director al școlii normale, apoi director al școlilor românești unite din Ardeal (1782). În anul 1784 părăsește rasa călugărească.

Timp de aproape un deceniu, Gheorghe Șincai se dedică slujirii cu devotament a învățământului din funcția de director al școlilor (1794). În anul următor este arestat, iar procesul este găsit nevinovat și achitat. Se retrage la Șinca, unde scrie la *Cronica* sa și trăiește din meditațiile pe care le dă copiilor comitelui Vass de Czega (1797).

După câțiva ani, îl aflăm la Buda (1803), unde lucrează cu Samuil Micu (cenzor) la tipografia de aici, la cenzura cărților românești. După moartea lui Micu (1806), postul de cenzor îl ocupă Petru Maior. Gheorghe Șincai se străduiește să publice fragmente din *Cronica* în *Calendarul de la Buda* (1808-1809). Îl aflăm apoi peregrin, prin Transilvania, la Oradea și Blaj (1811-1812). Deși obține de la cenzura din Oradea publicarea *Cronicii*, în latinește și românește, cenzorul Principatului Transilvaniei, Martonfi refuză tipărirea. La zece ani distanță de la moartea lui Samuil Micu, Gheorghe Șincai moare în casa foștilor săi elevi din Șinca.

Un mare învățat și gânditor

Opera complexă a lui Șincai poartă semnul unui mare învățat și gânditor, unui reprezentant strălucit al Școlii Ardelene și iluminismului românesc. Sub acest raport, el s-a dovedit un istoric și literat de mare valoare, un pedagog de frunte al învățământului românesc. Multilateralitatea operei lui Gheorghe Șincai trebuie să înceapă cu concepția sa istorică. Fișește, ca la toți reprezentanții Școlii Ardelene, ea pune la bază aspectele politice și naționale, ce se impuneau românilor ca o necesitate istorică a epocii. Gheorghe Șincai se plasează, în istoria sa de căpătâi, *Cronica* românilor și a mai multor neamuri, în perioada de tranziție, de la spiritul cronicăresc în a selecta și aborda problemele istorice și, apoi, a le nara, la viziunea modernă asupra fenomenelor

Gheorghe Șincai a trăit în perioada 1754-1816

lor istorice. Gheorghe Șincai este mai aproape de narațiunea istorică tradițională (cronicărescă) decât de sintezele moderne pe care iluminismul le realizau în diferite țări. Dar valoarea *Cronicii* lui Șincai nu constă, în primul rând, în maniera de exprimare, ci în conținutul de idei, care corespunde marilor idealuri ale românilor și conferă specificitate luminismului românesc.

Gheorghe Șincai oferă un spațiu larg în opera sa istorică lămuririi poporului cu privire la necesitatea luptei naționale. Argumentele sale sunt aceleași: de a dovedi prin scris vechimea și continuitatea românilor pe aceste meleaguri, originea comună de neam și limbă, de tradiții și obiceiuri, necesitatea, pe această bază, a unirii românilor de pretutindeni. *Cronica* lui Gheorghe Șincai sintetizează un material extrem de bogat, pe care îl îndreaptă, ca ascuțitul unei spade, împotriva teoriilor unor Sluzer și Engel, pe care îi atacă, cu o deosebită vehemență, dar și compatibilitate. Șincai trece prin propria conștiință toate acele evenimente care au legătură directă cu destinul poporului român și, de aceea, evaluarea faptelor are loc dintr-

aspectele religioase, de dogmă ca și de morală, în general.

Opera lui Gheorghe Șincai mai trebuie legată de activitatea lui de profesor, de pedagog și luminător al poporului. Din acest punct de vedere, Șincai își dezvăluie și marele talent de orator, prin numeroase cuvântări ținute în diferite ocazii, în ultimă instanță, de tribuna al mișcării naționale din Transilvania și de pe tot cuprinsul locuit de români. Gheorghe Șincai rămâne în istoria culturii noastre ca un ctitor al învățământului românesc din Transilvania. Printr-o muncă titanică, el a pus bazele a 300 de școli, numite de Nicolae Iorga, "trei sute de izvoare ale culturii". Dar a fost nu numai profesor, ci și conducător de instituții de învățământ și, prin aceasta, și-a manifestat, încă o dată, marea capacitate intelectuală și faptul că simțămintele lui corespundeau cu cele ale întregului neam românesc, ce aștepta, împlinirea dreptății sociale și naționale și unitatea sa.

Lucrări de referință: *Elementa linguae dacoromane sive valachicae*, Viena, 1780, în colab. Cu Samuil Micu, ed. A II-a, Buda, 1805, singur; *Prima principia latinae grammaticae*, Belasfolvae, 1783; *A.B.C., sau Alpha vit pentru folosul și procopseala școlilor normălești a neamului românesc*, Blaj, 1783; *A.B.C. sau Bucoavna spre folosul școalelor*, Sibiu, 1783; *Catehismul cel Mare cu întrebări și răspunsuri*, Blaj, 1783; *Îndreptare către aritmetică*, Întâia parte, Blaj, 1785; *Elegia Georgii Sinkai*, Oradea, 1804, reprodus de Cipariu în Arhiva pentru filologie și istorie, 1868, tradus în rom. În *Gând românesc*, 1940; *Povățuirea către economia de câmp*, Buda, 1806; *Cronica românilor și a altor (mai multor) neamuri*, Iași (1853-1854), 3 vol., ed. a II-a, Buc., 1866; *Învățătură firească spre surparea superstiției norodului*, Ed. Științifică, Buc., 1964; *Opere Hronica Românilor*, tom I, ed. îngrijită și studiu asupra Operei de Florea Fugariu, prefață și note de Manole Neagoe, Buc., 1967; *Opere II Hronica Românilor*, tom II, ed. îngrijită de Florea Fugariu, note de Manole Neagoe, Buc., 1969; *Opere III Hronica Românilor*, tom III, ed. îngrijită și studiu asupra limbii de Florea Fugariu, prefață și note de Manole Neagoe, Buc., 1969; *Opere IV Chronicon dacoromanorum sive Valachorum et plurium aliarum nationum*, ed. îngrijită de Florea Fugariu, Buc., 1973.

Ing. Mircea Pirlea,
Biblioteca Județeană Satu Mare

Bibliografie:

Duicu, Serafim: *Pe urmele lui Gheorghe Șincai*, Editura Sport-Turism, București, 1983
Lungu, Ion: *Școala Ardeleană - mișcare ideologică națională iluministă*, Editura Viitorul Românesc, București, 1995
Tomuș, Mircea: *Gheorghe Șincai: Viața și opera*, Editura Minerva, București, 1994
Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului, Volumul III, P-Z, Editura Geneze, București, 2001

Mitropolitul Andrei Șaguna a murit în data de 16 iunie 1873 (pe stil vechi)

Andrei Șaguna s-a născut la 20 decembrie 1808, la Miskolc în nordul Ungariei, din părinți aromâni, originari din Grabova, lângă Moscopole în Balcani. Naum Șaguna, tatăl lui Andrei Șaguna, a trecut în 1814 la catolicism. În 1817 Anastasiu (numele de botez al lui Andrei) a început școala la Miskolc. În 1826 a terminat gimnaziul catolic la călugării piariști din Pesta.

Între 1826-1829, urmează filozofia și dreptul la Universitatea din Pesta. În 1829 pleacă la Vârșet unde urmează teologia. La 24 octombrie 1833 se călugărește și ia numele de Andrei, intrând în Ordinul Sfântul Vasile. La 15/27 iunie 1846 este numit vicar general la Sibiu. Un aspect controversat al biografiei sale a fost predarea Ecaterinei Varga, luptătoare maghiară pentru drepturile românilor transilvăneni, autorităților imperiale absolutiste în ianuarie 1847.

În ziua de 2 februarie 1834 în biserica catedrală din Carloviț a fost hirotonit diacon viitorul mitropolit Andrei Șaguna. Atunci el a spus: "Pe românii transilvăneni, din adâncul lor somn (vreau) să-i trezesc și cu voia către tot ce e adevărat, plăcut și drept să-i îndrumez".

Pe 2 decembrie 1847 în "Biserica Dintre Romani" din Turda Andrei Șaguna este ales episcop al Bisericii Ortodoxe. Este hirotonit episcop pe 18 aprilie 1848, de Duminica Tomei, la Carloviț de către episcopul sârb Iosif Raiacici. Atunci a spus: "Se cere de la mine ca, prin ocărmuirea mea, să se pună în lucrare reînvierea diecezei noastre transilvane, și reînvierea aceasta să corespundă trebuinței Bisericii, mântuirii poporului și spiritului timpului". La 3/15 mai 1848 prezidează, împreună cu episcopul greco-catolic Ioan Lemeni, Adunarea de la Blaj. În fruntea unei delegații, duce petiția de la Blaj la Viena, împăratului Franz Joseph. În 16/28 decembrie 1848 a organizat o adunare la Sibiu de unde trimite o nouă petiție împăratului austriac. Ideea unității românilor este conținută în Memorialul națiunii române din Marele Principat al Transilvaniei, din Banat, din părțile vecine ale Ungariei și din Bucovina, prezentat tot împăratului. La 12 martie 1850 a organizat la Sibiu un congres bisericesc la care a participat și Avram Iancu.

La 27 august 1850 s-a deschis la Sibiu o tipografie eparhială întemeiată pe banii lui Șaguna. Aici se tipăresc abecedele, cărți și istorioare biblice. La 1 ianuarie 1853 întemeiază Telegraful Român, singurul ziar românesc cu apariție neîntreruptă până astăzi. Începând cu anul 1855 Șaguna reorganizează învățământul teologic din Sibiu sub forma unui institut de teologie și pedagogie și care, astăzi, poartă numele de Seminarul Andreian. Începând cu anul 1854, a organizat peste 800 de școli primare confesionale. Tot sub îndrumarea sa au fost întemeiate gimnaziile ortodoxe din Brașov și Brad. Gimnaziul de la Brașov, inaugurat în 1850, este una dintre cele mai vechi școli superioare românești, astăzi purtând numele mitropolitului: Colegiul Național "Andrei Șaguna".

În 1861 mitropoliții Andrei Șaguna (ortodox) și Alexandru Sterca-Șuluțiu (greco-catolic), la Conferința națională de la Sibiu, au declarat națiunea română liberă și i-au afurisit pe cei care vor mai îndrăzni să strice legătura dintre frații de același sânge.

Andrei Șaguna dăruiește în 1870 suma de 2.000 de florini școlii din Brad. Din indemnul său vor fi tipărite 25 de titluri de manuale școlare, Andrei Șaguna sprijină ideea lui Ioan Pușcariu de a înființa Astra. Șaguna este ales primul președinte al Aștrii.

Ultimii trei ani din viață au fost marcați de boală și de retragerea în viața monahală, la Râșinari, unde va și muri pe 16(28) iunie 1873. Este înmormântat în cripta sa de la Râșinari.

Ellen Pompeo nu a renunțat la „Grey's Anatomy”, deși mediul de lucru era unul „toxic”

Ellen Pompeo a semnat deja pentru al 17-lea sezon Grey's Anatomy, însă actrița a recunoscut că au existat numeroase momente în care și-ar fi dorit să renunțe la acest rol.

Ellen Pompeo este personajul principal din serialul de succes „Grey's Anatomy”, ea interpretând rolul lui Meredith Grey. Deși se bucură de aprecierea fanilor și joacă în acest serial de mai bine 15 sezoane, actrița a recunoscut că a fost gata să renunțe la rol de mai multe ori.

„Au existat multe momente. Este amuzant: nu am vrut niciodată să renunț în anul în care aș fi putut. În primii 10 ani am avut probleme culturale serioase, un comportament nepotrivit, un mediu de lucru cu adevărat toxic. Însă, după ce am avut copii, nu mai era vorba despre mine. Trebuia să îmi întrețin familia”, i-a spus aceasta lui Taraji P. Henson în interviul pentru Variety.

„La 40 de ani unde vor primi atât de mulți bani? Trebuie să am grijă de copiii mei. Însă după sezonul 10 am avut câteva schimbări mari în față, dar și în spatele camerei. A devenit scopul meu să am o experiență de care să mă bucur și de care să fiu mândră, deoarece am avut atât de multe probleme în 10 ani. Misiunea mea s-a schimbat, acest serial nu putea fi fantastic pentru public și un dezastru în culise. Shonda Rimes și cu mine ne-am gândit să refacem finalul poveștii. Asta m-a făcut să rămân. Patrick Dempsey a părăsit serialul în sezonul 11, iar studioul și televiziunea au crezut că show-ul nu va putea continua fără personajul masculin principal. Așadar, am avut o mi-

siune să demonstrez că se poate. Aveam o misiune dublă”, a povestit în continuare Ellen.

Având în vedere că acest serial este unul dintre cele mai longevive din istorie, se pare că Ellen a avut dreptate.

Actrița a vorbit și despre diferența salarială dintre ea și Patrick Dempsey. Aceasta a spus că el era plătit dublu deoarece jucase și în alte producții TV, în timp ce ea nu avea o astfel de experiență.

„Nici nu mi-am dat seama până când nu am renegociat pentru sezonul 3. Nimeni nu oferea atât de mult”, a spus actrița. Într-un interviu pentru The Hollywood Reporter, Ellen a dezvăluit că a cerut cu 5000 de dolari mai mult decât Patrick doar din principiu. „Nu au vrut să îmi dea această sumă. Și aș fi putut pleca, deci de ce nu am făcut-o? Este show-ul meu; eu sunt personajul principal. M-am simțit cum s-au simțit și alte actrițe: De ce să părăsesc un rol bun din cauza unui bărbat? Te enervezi, însă apoi te gândești, „Nu voi lăsa un bărbat să mă dea afară din propria casă”.

Ellen Pompeo a dezvăluit în Variety că a fost încurajată să se lupte și să plece dacă este necesar, ea știind cât de valoroasă este pentru serial.

Modul în care s-a gândit la această problemă a ajutat-o pe actriță, deoarece în 2018 ea și-a extins contractul și a devenit și producătoare atât pentru „Grey's Anatomy”, cât și pentru „Station 19”, un contract care i-a adus aproape 20 de milioane de dolari pe an. „Nu am fost provocată din punct de vedere creativ deloc. Din când în când avem o poveste impresionantă. Însă pentru ultimii cinci ani am avut alte obiective pe care am încercat să le atingem în spatele camerelor de filmare”, a dezvăluit Ellen Pompeo pentru Variety.

Relația dintre Irina Shayk și Bradley Cooper a început să se destrame după „A Star is Born”?

Irina Shayk și Bradley Cooper s-au despărțit după o relație de patru ani, iar o sursă apropiată celor doi spune că Irina este cea care a luat această decizie.

Pe zi ce trece, apar tot mai multe detalii cu privire la despărțirea dintre Irina Shayk și Bradley Cooper. De data aceasta, se zvoneste că relația s-a destrămat după filmul „A Star is Born”.

Publicația People a scris despre impactul pe care filmul „A Star is Born” l-ar fi avut asupra relației dintre Irina Shayk și Bradley Cooper. După ce presa a publicat confirmarea că cei doi s-au despărțit, fanii au început să speculeze că Lady Gaga ar fi reprezentat o oarecare cauză în tot procesul. „Nu există nici cea mai mică șansă ca Gaga și Bradley să fie împreună. Nu acum, cel puțin. Sunt prieteni foarte buni și încă vorbesc frecvent, dar nu este stilul lui să sară într-o altă relație imediat după ce a terminat una. Mai ales după toate zvonurile care au apărut în urma „A Star is Born”.

Nu ar face asta”, le-a spus o sursă celor de la The Sun.

Înainte de realizarea „A Star is Born”, se pare că Bradley a fost preocupat de timpul petrecut cu familia, potrivit unei surse. În majoritatea timpului, Bradley și Irina făceau diverse activități în aer liber cu fiica lor, Lea, în vârstă de doi ani. „Bradley și Irina păreau fericiți”, a continuat aceasta.

Astăzi, zvonurile spun că, de fapt, relația dintre Irina și Bradley s-a deteriorat semnificativ după „A Star is

Born”: „Bradley era absent emoțional în timpul filmărilor pentru „A Star is Born”.

Au încercat să salveze relația, dar totul era diferit. Din moment ce Bradley și Irina au fost dintotdeauna privați în ceea ce privește relația lor, foarte puține persoane știau ce se întâmplă cu ei.”

Actorul nominalizat la Oscar și supermodelul au început relația în 2015, iar în 2017 au devenit părinții unei fițițe. Invitat în urmă cu câteva luni în emisiunea lui Oprah Winfrey, Cooper a vorbit despre fițița lor: „Fata noastră, ea este incredibilă. Trebuie să recunosc că încă sunt momente în care nu pot să cred că am un copil.”

În 2016 au apărut zvonuri cu privire la logodna celor doi, după ce Irina Shayk a fost fotografiată purtând un inel cu smarald pe acel deget, inel pe care l-a purtat pe toată durata relației lor.

Quentin Tarantino, un regizor cu care femeile se tem să lucreze?

Margot Robbie joacă în noul film al lui Quentin Tarantino, „Once Upon a Time in Hollywood”, iar cu această ocazie, actrița a vorbit despre decizia complicată pe care a trebuit să o ia în ceea ce privește colaborarea cu regizorul.

Margot Robbie apare pe coperta numărului de iulie al revistei Vogue, iar cu această ocazie, actrița în vârstă de 28 de ani a acordat un interviu publicației, în care vorbește despre visul său de a lucra cu Quentin Tarantino. După ce a jucat impecabil în rolul principal din „I, Tonya”, pentru care a primit și o nominalizare la Oscar, Margot s-a simțit suficient de încrezătoare în abilitățile sale actricești încât să ajungă să colaboreze cu regizorul Quentin Tarantino.

Fiind o mare fană a filmelor lui, Margot i-a redactat o scrisoare în care și-a exprimat aprecierea față de filmele lui și dorința de a juca într-unul viitor. Astfel, Margot a ajuns să interpreteze rolul lui Sharon Tate în „Once Upon a Time in Hollywood”, primul film al lui Tarantino care nu a fost produs de Harvey Weinstein. Filmul este, de asemenea, primul film realizat de Tarantino după amplexarea mișcării #MeToo și acuzațiile de abuz ale Umei Thurman împotriva lui Harvey Weinstein.

Uma a povestit că Tarantino a forțat-o să filmeze un accident periculos de mașină pe platourile de filmare de la „Kill Bill”, pentru care a fost nevoită să ceară să fie înlocuită de o dublură.

Mai mult decât atât, Uma a declarat

că însuși Tarantino a insistat să o sugrume cu un lanț în anumite scene din film. Ulterior, regizorul a descris accidentul periculos de mașină ca fiind „cel mai mare regret al vieții mele”. Acum, fiica Umei Thurman, Maya Hawke, joacă în „Once Upon a Time in Hollywood”. Margot Robbie le-a spus celor de la Vogue că a fost convinsă de declarația regizorului în privința accidentului de pe platoul de filmare, și de faptul că a pus la dispoziția publicului acea secvență: „Însă mi-a trecut prin minte acest gând. Adică, oamenii vor vedea această decizie contradictorie cu ceea ce fac în partea de producție?”

Margot Robbie și-a înființat propria companie de producție, LuckyChap Entertainment, cu speranța că va dezvolta mult mai multe proiecte din perspectiva feminină. „Nu știu ce să simt în legătură cu acest lucru, pentru că sunt atât de re-

conoscătoare să fiu într-un poziție de putere și să am mai mult control creativ când asta se încurajează acum. În același timp, am crescut adorând filmele care au fost rezultatul versiunii trecute a Hollywood-ului, aspirând să fac parte din ea. Deci să vezi acele visuri transformându-se realitate este incredibil de satisfăcător.

De cealaltă parte însă, a fost visul meu dintotdeauna (să lucrez cu Tarantino), și am avut șansa să o fac, și mă întristează faptul că oamenii ar putea să întoarcă acest lucru împotriva mea, în ciuda a tot ceea ce fac”, a explicat Margot Robbie. Cu toate acestea, actrița a continuat prin a spune că s-a distrat de minune la filmări, și că este mândră că a putut face parte dintr-un asemenea proiect. „Once Upon a Time in Hollywood” va avea premiera la începutul lunii august.